

Go

desafio Europa

Google desafia Europa

A finals de l'any 2004, Google va anunciar públicament que es disposava a digitalitzar quinze milions de llibres en només sis anys. L'anunci, però, no va estar ben acollit a Europa, que va veure en aquella magna operació el perill d'una imposició definitiva i aclaparadora de la cultura i la llengua anglosaxones arreu del món, sobretot pel que fa als llibres. El perill encara cueja hui dia perquè no ha estat resolt de manera satisfactòria pels polítics europeus i afecta els professionals del ram: escriptors, editors, llibreters, bibliotecaris i lectors.



El 14 de desembre de l'any 2004, els cofundadors de Google, Sergey Brin i Larry Page, van anunciar en la premsa que havien signat un acord amb les universitats de Stanford i de Michigan per

digitalitzar el seu fons editorial i difondre'l a través de la xarxa.

Era el tret d'eixida d'un projecte ideat per Google que pretenia –en un termini breu, de només sis anys– *penjar* en Internet al voltant de quinze milions de llibres impresos, és a dir, uns 4.500 milions de pàgines. Es tractava d'un projecte faraònic, batejat inicialment com a Google Print, i que, *a priori*, responia a una intenció noble, perquè posava a l'abast del lector un ampli llegat de la cultura universal.

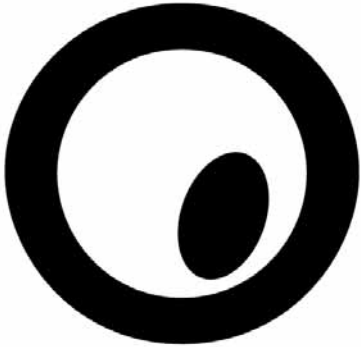
El perill del monopoli anglosaxó

Però, quines són les ombres d'una iniciativa d'aquest calibre? Sens dubte, qui millor les ha exposades és l'historiador Jean-Noël Jeanneney, autor del llibre *Quand Google défie l'Europe: plaidoyer pour un sursaut* (traduït pel també historiador Antoni Furió: *Google desafia Europa*, PUV, 2007). Ombres que, a parer de Jeanneney, apunten cap als procediments tècnics que hi ha implicats en el projecte, a la capacitat i durada dels productes digitalitzats, i al finançament i als drets dels autors i dels editors «afectats». Abans d'entrar a analitzar aquestes suposades ombres del projecte de digitalització mamprés pel més important dels cercadors del món, cal dir que



Jeanneney no és en absolut un profà en aquesta matèria –per tal com va ser director de la Biblioteca Nacional de França entre els anys 2002 i 2006– ni respon a les reticències que solen guiar els qui senten els avenços tecnològics com una amenaça. L'historiador francès està a favor dels projectes de digitalització que posen a l'abast del gran públic un ampli llegat cultural i de coneixement; però, això sí, amb matisos. No posa en dubte el *què*, però sí que qüestiona el *com*.

La major de les objeccions de Jeanneney és sobre el perill d'un domini aclaparador de les obres anglosaxones i de la llengua anglesa en el projecte Google, en detriment d'unes altres cultures i llengües occidentals –francesa, alemanya, espanyola...–, però també d'unes altres civilitzacions –musulmana, hindú, xinesa, etc.–, com ja va passar (i passa) en uns altres àmbits culturals tradicionals, com és el cas de la indústria cinematogràfica. De fet, Jeanneney constata que aquesta inclinació pel món anglosaxó «ja s'ha produït». Una primera recerca sobre les primeres obres digitalitzades pel programa Google Print constata, al maig de 2005, l'omnipresència de les obres angleses o en llengua anglesa, en relació a les obres d'unes altres cultures i llengües europees: *«En la BNF nos divertimos buscando lo que se podía encontrar tecleando los nombres de Victor Hugo, Dante, Cervantes y Goethe. Pudimos verificar que no se ofrecían más que publicaciones en lengua inglesa [...]. Es verdad que todo ello se ha rectificado después en la versión francesa del portal piloto, por lo que quizás nuestra ironía haya podido precipitar un esfuerzo de digitalización de un cierto número de obras francófonas de referencia. Pero el problema se ha trasladado a otras*



La major de les objeccions de Jeanneney és sobre el perill d'un domini aclaparador de les obres anglosaxones i de la llengua anglesa en el projecte Google.



partes, sin que se les haya ofrecido a los internautas el medio de comprender el funcionamiento general del sistema. Y así, en febrero de 2006, una búsqueda en el portal español de Google (<book.google.es>) a propósito de Cervantes, proporcionó de entrada curiosamente cinco obras en francés, seguidas de otras tres en inglés, antes de que apareciera, por fin, en novena posición, una colección de extractos de Don Quijote en la lengua del autor.»

En canvi, Rafael C. Carrasco, director adjunt de la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, la seu de la qual està en la Universitat d'Alacant, opina que «Google és una empresa que, com qualsevol altra, busca maximitzar els seus beneficis. Atés que el seu negoci principal prové de la localització de continguts en Internet, és lògic que estiga interessat que es cree la major quantitat possible de continguts de qualitat, com ara els procedents de les biblioteques digitals. Als Estats Units hi ha projectes de digitalització, com el Million book project, anteriors al 1996, mentre que a Europa, tret de casos excepcionals com ara la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, creada el 1999, els projectes hi han sorgit posteriorment. Això explica, en part, la tardança en la incorporació de continguts d'una altra procedència».

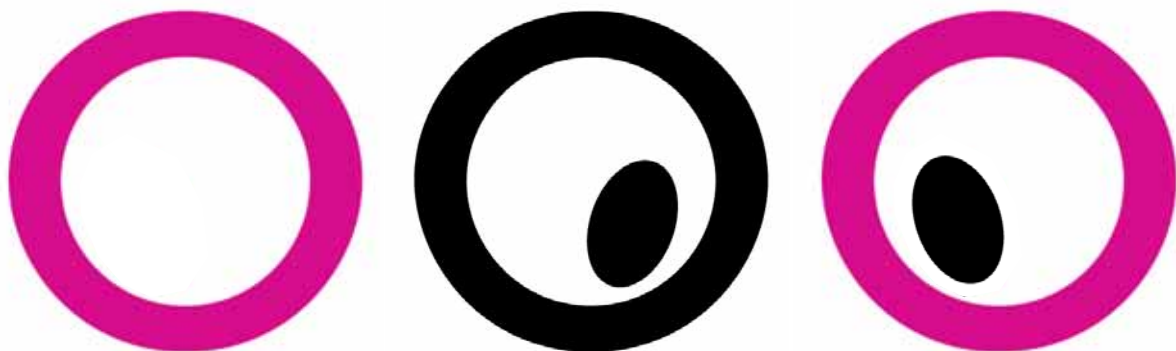
En aquest sentit, cal esmentar un projecte de digitalització de llibres nascut al vell continent amb la intenció de contrarestar aquesta nova *amença*, d'imposició de la cultura i la llengua anglosaxones. Alemanya, França, Espanya, Itàlia, Polònia i Hongría van demanar el 28 d'abril de 2005 que es creara la Biblioteca Digital de la Unió Europea (BDUE), un projecte l'objectiu principal del qual és promoure l'accés de



manera àmplia i organitzada al patrimoni cultural i científic de la Unió Europea en les xarxes informàtiques mundials. Ara com ara, però, el projecte no ha passat d'alguns pocs milions destinats per la UE a projectes dispersos de digitalització i d'una crida pública per tal de recollir idees de particulars, empreses i institucions sobre com crear la biblioteca. Una tardança que, a judici d'alguns, és imperdonable perquè perjudica els interessos de les cultures no anglosaxones. Per a Vicent Falomir, director de la Biblioteca Centre de Documentació Europea de la Universitat Jaume I de Castelló, per exemple, «el problema és que el projecte europeu de digitalització no arranca. Els americans són molt pràctics i nosaltres moltes vegades ens estancem en projectes i qüestions burocràtiques que alenteixen la posada en funcionament d'accions més avançades. Tot el que supose facilitar les tasques als investigadors i als lectors és positiu. Per això jo veig bé la iniciativa de Google. El que succeeix és que a la Unió Europea s'hi han adormit i això està afavorint el 'monopoli' de Google. No obstant això, ara a l'Estat espanyol ja hi ha un principi d'acord entre aquest cercador nord-americà i la Universitat Complutense de Madrid per digitalitzar el seu fons editorial».

La jerarquització de la informació en la xarxa

Una altra qüestió polèmica té a veure amb la manera com Google jerarquitzava la informació, i com pot afectar això els llibres digitalitzats. Aquesta qüestió no és intranscendent, ja que és un fet que Google jerarquitzava en funció d'estadístiques «de connexió» –com més entrades té una pàgina web, millor situada es troba en l'escala del cerca-



dor– i d’interessos econòmics. I això també pot afectar, i molt, la selecció dels materials bibliogràfics que han d’anar a raure a la xarxa.

D’altra banda, sembla que ara com ara la digitalització total de les obres que la humanitat ha produït des que Gutenberg inventara la impremta és una entelèquia, materialment quasi impossible de dur a terme, que obliga a triar: «En contra de lo que alguna vez soñaron los editores del siglo XIX, no puede haber una biblioteca universal. Como mucho, miradas específicas sobre lo universal. Por fuerza, siempre hay que elegir.» I aquesta tria, si la fa Google, respondrà als interessos i als paràmetres de la cultura anglosaxona.

Pel que fa als cercadors, tot i que els darrers anys es constata el domini aclaparador de Google, com ben bé argumenta Carrasco, «no és l’únic sistema de recerca, tot i que sí que és el més utilitzat. Si ara permet localitzar més contingut en anglés és perquè la proporció d’aquest tipus de documents és molt major. Per això, més que crear nous cercadors genèrics, interessa desenvolupar-ne d’especialitzats. De fet, la Comissió Europea patrocina alguns projectes d’aquest tipus, com ara MultiMatch, un cercador especialitzat en continguts culturals en diversos idiomes i formats (text, imatges i vídeo) i també finança la creació de continguts per a la Biblioteca Digital Europea».

El futur del llibre tradicional

Una última qüestió que també preocupa, sobretot als sectors més directament afectats –autors, editors, bibliotecaris, llibreters i lectors–, té a veure amb la possibilitat que el llibre tradicional desaparega a causa, en gran part, de la incorporació d’aquestes

gile



noves modalitats de lectura. Un perill, però, que obeeix més als escrúpols d'un sector reticent a tot tipus d'innovació tecnològica i que, per a la gran majoria d'experts sobre el tema, no és més que una sospita infundada. Ans al contrari, aquesta majoria, entre els quals hi ha Jeanneney, pensa que la digitalització no sols no farà desaparèixer el llibre tradicional, sinó que estimularà la lectura: «La Red puede muy bien conseguir que vuelvan a emerger obras sepultadas en las estanterías más recónditas, por raras, peliagudas o, simplemente, por haber sido injustamente olvidadas, y ponerlas de nuevo en los circuitos de la lectura pública». Més interessant encara, sobretot per a la indústria editorial, és que la xarxa pot també induir a l'adquisició directa: «*Muchas consultas acaban con la compra de la obra en cuestión, nueva o de ocasión, en tiendas en línea o en librerías tradicionales.*»

Sobre aquesta mateixa qüestió, Rafael C. Carrasco es mostra també molt optimista, encara que amb algun matís, pel que fa al llibre electrònic: «Si per llibre tradicional entenem el que està imprès en paper, Internet no és una amenaça, ja que l'experiència demostra que no s'usa tant per a llegir llibres com per a trobar-los, seleccionar-los, comprar-los i recomanar-los als altres. Diferent és el cas del llibre electrònic, que, si s'abarateixen significativament els seus dispositius de lectura, pot reduir la impressió tradicional, sobretot de manuals o textos que es consulten, tot i que no se solen llegir íntegrament.» Vicent Falomir també és positiu sobre això: «El llibre electrònic pot conviure perfectament amb el llibre tradicional en paper, encara que la tendència siga d'accedir a la informació a través de l'ordinador i de recórrer al



*El llibre electrònic pot
convivre perfectament
amb el llibre tradicional
en paper.*

suport electrònic. El món del llibre va canviant i hem d'estar preparats per adaptar-nos als canvis.» I, finalment, Ramon Guillem, escriptor i tècnic de la Biblioteca Municipal de Catarroja, hi afegeix que «les biblioteques s'han convertit des de fa uns anys en centres d'informació en què la cultura digital és primordial. Les noves tecnologies han facilitat l'accés dels lectors als llibres i a la informació sobre la ubicació dels llibres en uns altres centres. En eixe sentit, sóc molt optimista. Quant al llibre tradicional, crec que és massa prompte per sospesar si Internet i les noves tecnologies l'han beneficiat o perjudicat».

Potser aquesta declaració de l'historiador francès Jean-Noël Jeanneney ens pot il·lustrar sobre de quina manera pot subsistir el llibre tradicional, en convivència pacífica amb les noves tecnologies, i què hem de fer per preservar el nostre patrimoni lingüístic i cultural mundial: *«Hay que construir un equilibrio más armonioso en beneficio de todo el planeta: No sólo nos batimos por una mejor biblioteca virtual [...], de lo que se trata es de las jerarquías futuras en el mundo, por lo que se refiere a las dignidades nacionales mutuas, las representaciones, las percepciones cruzadas, los estereotipos. De lo que se trata es de los prejuicios y la tolerancia.»*

Juli Capilla